

KAJUS JULIUS CEZARIS

PIRMOJI KNYGA

VERTÉ M. DURYS

2-sis leidimas.

„VYTIES“ BENDROVĖS LEIDINYS

Kaunas

1932 m.

KAJUS JULIUS CEZARIS

PIRMOJI KNYGA

VERTĖ M. DURYS

2-sis leidimas.

EX LIBRIS
LEONO GUDAICIO

„VYTIES“ BENDROVĖS LEIDINYS

94

C25 901-1/2L

KALNUS JULIUS CEZARIUS

HYMNOI KRYO

HYMNOI KRYO

HYMNOI KRYO

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO
BIBLIOTEKA
Inv. Nr. A 205507(8)

I.

1. Visa Gallija yra išdalyta į tris dalis: pirmoje gyvena belgai, antroje akvitanai, trečioje tautelė, kuri jos kalba vadinasi keltai, mūsų gi — gallai. 2. Tos visos tautelės skiriasi tarp savęs kalba, papročiais ir įstatymais. Gallus nuo akvitanų skiria upė Garumna, o nuo belgų — Matrona ir Sekvana. 3. Iš jų visų patys narsiausieji yra belgai, nes jie gyvena labai toli nuo romėnų provincijos, kurios mokslas ir žmoniškumas ne taip lengvai juos pasiekia, be to, labai retai aplanko juos pirkliai, įveždami daiktų, galinčių jų dvasią išlepinti. Jie yra artimiausi kaimynai su anapus Reino gyvenančiais germanais, su kuriais jie nuolat kariauja. 4. Dėliai tos pačios priežasties ir helvetai labiau už kitus gallus pasižymi narsumu, nes jie lygiai beveik kasdieną kaujasi su germanais, arba atremdami juos nuo savo sienų, arba patys jų krašte juos užpuldami. 5. Toji ploto dalis, kurią, kaip minėjome, užima gallai, prasideda nuo Rodano upės, eina pagal upę Garumną, Okeaną ir Belgų sienas (rubežius), o nuo sekvanų ir helvetų pusės susisiečia su Reinu; nuo romėnų provincijos guli į šiaurę. 6. Belgų žemė prasideda tolimiausiomis Gallijos sienomis ir eina iki žemosios Reino dalies, yra vasaros rytuose, 7. Akvitanija eina nuo upės Garumnos iki Pirinėjų kalnų ir tai Okeano pusei, kuri susisiečia su Ispanijos kraštais, — guli į vasaros vakarus.

II.

1. Pas helvetus buvo žymiausias ir turtingiausias žmogus vardu Orgetorigas. Tuo metu, kada Romoje buvo konsulai M. Mesala ir M. Pizonas, jisai, geisdamas valdžios, padarė samokslą su savo krašto bajorija ir visus piliečius įtikino, kad su visu savo turtu iškeliautų iš savo krašto. 2. Jisai įrodinėjo žmonėms, kad jie, būdami už visus gallus narsiausi, lengvai pavergsią savo valdžion visą Galliją. 3. Ir tuo lengviau jam buvo juos įtikinti atsižvelgus į tą aplinkybę, kad gelvetai savo tėvynėje pačios prigimties buvo suvaržyti: iš vienos pusės jie turėjo plačią ir gilią upę Reiną, kuri skyrė helvetų žemę nuo germanų, iš kitos pusės — labai aukštą kalną Jūrą, kuris stovi tarp sekvanų ir helvetų, ir dar iš kitos — Lemano ežerą ir Rodano upę, kuri buvo siena tarp mūsų provincijos ir Helvetų krašto. 4. Taip pačia šalies prigimtimi būdami iš visų pusių suvaržyti, negalėjo lengvai praplėsti savo sienų ir kariauti su savo kaimynais; tokia padėtimi karingi žmonės buvo labai nepatenkinti. 5. Helvetų nuomone, jų gyvenamas kraštas iš atžvilgio į žmonių skaičių ir iš atžvilgio į jų narsumą bei karingumą, persiaurą plotą teturėjęs. Jų gyvenamas plotas ilgio buvo 240 mylių (tūkstančių žingsnių), pločio — 180 mylių.

III.

1. Minėtos aplinkybės ir Orgetorigo autoritetas padarė savo įtaką helvetams, ir jie nutarė paruošti viską, kas tik buvo reikalinga kelionei, taigi, prisipirkti kuo daugiausia gyvulių ir vežimų, sėjimų

padaryti, kiek galint, daugiau, kad kelyje nepritrūktų maisto, su kaimynais sustiprinti taiką ir draugiškumą. 2.. Tai visa jie tikėjosi paruošti (atlikti) per du metus, o trečiaisiais keliauti; tąjį gi savo paskirtą išėjimui metą įstatymu patvirtino. 3. Sumanytajam planui įvykdyti buvo išrinktas Orgetorigas. Jam, pirmiausia, buvo pavesta pasiuntinybė į kitas valstybes. 4. Keliaudamas sustoja pas Kastiką sekvanietį, Katamantaledo sūnų, kurio tėvas ilgus metus buvo sekvanų valdovas ir Romos senato romėnų tautos draugų pripažintas. Jam (Kastikui) Orgetorigas liepia užgrobti valdžią, kurią turėjo jo tėvas. 5. Panašiai įtikina Dumnorigą edujietį Divicijako brolių, kurs tuomet turėjo didelės įtakos savo žmonėms, idant taip pat pasielgtų; ir už jo išleidžia savo dukterį. 6. Orgetorigas jiems sakė, kad tie planai nebūsią sunku įvykdyti, nes patsai užgrobsiąs savo krašte valdžią ir jiems tą pat padaryti padėsiąs; 7. o apie helvetų drąsumą (karingumą), kuriuo jie iš visų gallų pasižymi, nesą mažiosios abejonės. 8. Tokios kalbos paklausę, jie padaro tarp savęs sąjungą ir patvirtina ją priesaika, tikėdamiesi, kad jų kiekvienas įgysiąs savo tautoje valdžią, o paskui susitelkę visi trys (su pagalba trijų galingiausių tautų Gallijoje — helvetų, edujų, sekvanų) užkariausią visą (likusiąją) Galiją.

IV.

1. Orgetorigo planą (pagrobti valdžią) helvetai susekė ir sulig savo papročiais liepė stoti teisman apkaltam retežiuose. Pasmerktąjį laukė mirties bausmė ant laužo. 2. Bet paskirtoį teismo dienoj Orgeto-

rigas sušaukė teisdarybės vieton visą savo giminę, kurios skaičius siekė apie 10 000 žmonių, ir visus savo klientus ir kaltininkus, kurių irgi nemaža turėjo; per juos jisai išsigelbėjo, ir jam nereikėjo teisintis. 3. Bet tuo (neteisėtu pasielgimu) piliečiai išžeidė ir norėjo savo teisėms apginti griebtis ginklo, ir vyriausybė tam tikslui buvo sušaukus nuo laukų žmonių minią; 4. tuo gi tarpu Orgerorigas pasimirė; jisai, kaip patys helvetai mano, pats turėjęs sau galą pasidaryti.

V.

1. Jam numirus helvetai vis dėlto nenustoja ruošęsi į kelionę, kad išeitų iš savo tėvynės. 2. Pagačiau, matydami save (tam dalykui — kelionei) pasirengusius, visas savo pilis, kurių turėjo apie dvylika, kaimus skaičiaus 400 ir kitus privatius namus sudegino; 3. taip pat sudegino ir visą maistą, išskyrus tai, ką su savim turėjo neštis; o taip padarė tuo tikslu, kad, neturėdami vilties sugrįžti namo, būtų labiau pasiruošę visokiems pavojams pakelti. Buvo įsakyta, kad kiekvienas pasiimtų su savim iš namų trims mėnesiams miltų duonai. 4. Tą patį padaryti jie prikalbino savo kaimynus: raurikus, tulingus ir latovikus, kad savo pilis ir kaimus sudegintų ir drauge su jais keliautų, taip pat pritraukia prie savęs bojus, kurie pirmiau gyveno anapus Reino, o paskui perėjo į norėjų žemę ir užkariavo Norėją.

VI.

1. Buvo viso tik du keliu, kuriais galėjo išeiti iš namų (tėvynės): vienas per sekvanų žemę —

siauras ir nepatogus, jis ėjo tarp Jūros kalno ir Rodano upės, juo vos vienas paskui vieną galėjo eiti vežimai, kalnas gi ten buvo toks aukštas, kad toje vietoje ir mažiausias (priešų) kariuomenės būrys galėjo sustabdyti (visą) ėjimą; 2. antras kelias vedė per mūsų provinciją; šis buvo ir lengvesnis ir patogesnis; čia per helvetų sienas (rubežius) su alobrogais (kurie pastarieji neseniai buvo mūsų numalšinti) plaukia upė Rodanas, kuri vietomis galima perbristi; 3. gi prie pat helvetų sienos yra miestas Genava, kur per Rodaną yra tiltas, kurio vienas galas susisiečia su helvetų kraštu. Alobrogoi, kaipo neseniai užkariauti, dar nebuvo romėnams palankūs, o todėl helvetai manė, kad juos arba įtikinsią, o jei ne, tai ginklu priversią leisti jiems pereiti per jų žemes. 4. Viską paruošę, paskiria dieną, kurioj visi susirinktų ant Rodano krantų. Toji diena buvo penkta prieš Balandžio Kalendas, t. y. kovo 28 diena (58 m. prieš. K.); tuo metu Romos konsulų pareigas ėjo L. Pizonas ir A. Gabinius.

VII.

1. Cezariui buvo pranešta, kad helvetai nori keliauti per mūsų provinciją, todėl jisai tuoj apleidžia Romą ir skubiai atvyksta į Transalpinę Galliją, o paskui į miestą Genavą. 2. Tuoj visai provincijai įsako didžiausią (kiek tai buvo galima) surinkti kariuomenės skaičių (nes šioje Gallijos dalyje buvo tik vienas kareivių legionas), o tiltą, kurs buvo Genavoje, liepia suardyti. 3. Kai tik helvetai sužinojo, kad Cezaris čionai yra, siunčia pas jį pasiuntinius

pačius žymiausius savo tautos vyrus, kurių tarpe vyriausi buvo Namėjas ir Verukletas, o kurie turėjo pasakyti; — jų esą norima pereiti per provinciją, nes nėra jiems kito kelio, todėl prašo Cezarį, kad tas jiems būtų leista. 4. Cezaris, gerai atsimindamas, ką buvo padarę helvetai su L. Kassijumi, kurį patį užmušė, o jo kariuomenę pervedė po jungu, nemanė suteikti leidimo; 5. be to, netikėjo, kad jie, kaip žmonės nusistatę prieš romėnus, keliaudami per provinciją, pasielgtų mandagiai, nepridarę visokių nuostolių (žalos) ir skriaudų. 6. Tačiau, kad pratęstų laiką, kuriuo kareiviai, kaip buvo įsakęs, galėtų susirinkti, atsakė helvetų pasiuntiniams, kad turįs apie tai pasvarstyti ir jie, jeigu ko norės, ateinie Balandžio 13 dieną.

VIII.

1. Tuo gi tarpu su tuo legionu, kurį Cezaris su savim turėjo ir su kareiviais atėjusiais iš provincijos padarė apkasus 19 mylių ilgio nuo Lemano ežero, iš kurio išteka Rodano upė, iki Jūros kalno, kurs yra ant sienos tarp sekvanų ir helvetų; šitie apkasai buvo 16 pėdų aukščio; prie jų iškasė dar griovį. 2. Šią darbą atlikęs, sustatė apsaugos garnizonus, sustiprino redutus, taip kad, jeigu helvetai prievarta bandytų veržtis, lengviau būtų juos atremti. 3. Atėjus tai dienai, kurią buvo paskyręs pasiuntiniams, atsako jiems atvykusiems, kad negalys jiems leisti keliauti per provinciją, nes tas nesutinka su romėnų tautos papročiais ir praktika, o jeigu jie prievarta bandytų eiti, tai sugebėsias juos atremti.

4. Helvetai, nebetekę tos vilties (gauti leidimą keliauti per romėnų provinciją), vieni iš jų mėgino perplaukti upę ant sujungtų laivų ir surištų rąstų, kiti gi dieną, o labiausiai naktį, bandė, kur buvo negilu, perbristi upę, tačiau kareivių, juos šaudančių atmušti, pasiliovė veržęsi.

IX.

1. Vienas tik jiems pasiliko kelias, būtent, per sekvanų žemę, bet kadangi tas kelias buvo siauras ir nepatogus, nebuvo galima ir juo keliauti, ypač kad sekvanai nelabai norėjo leisti. 2. Negalėdami sekvanus įtikinti, siunčia pasiuntinius pas Dumnorigą edujietį, kad jam tarpininkaujant išgautų tą leidimą. 3. Dumnorigas savo (padarytomis) malonėmis ir duosnumu buvo įgijęs didžiausią įtaką pas sekvanus ir taipgi helvetams buvo (artimas) draugas, nes jo žmona buvo helvetė, būtent, Orgetorigo duktė, be to, buvo tai žmogus geidžias valdžios, todėl savo malonėmis norėjo prisigerinti ir kitoms tautoms, kad įsigytų kuo daugiausia draugų. 4. Tatai jis sutinka patarpininkauti helvetams ir išgauna sekvanų leidimą (keliauti gelvetams per jų žemes), taipogi sudaro, kad sekvanai su helvetais apsimainytų įkaitais: kad sekvanai duotų įkaitus helvetams pasižadėjimo patvirtinimui, kad nekliudysią jiems keliauti, — helvetai, kad keliaudami (per sekvanų kraštą) nedarytų jokių skriaudų.

X.

1. Tas visa buvo pranešta Cezariui, būtent, kad helvetai žada keliauti per sekvanų ir edujų žemes

į santonų kraštą. Santonų gi šalis buvo netoli tolozotų žemės, o tolozotai buvo tai kraštas, kurs įėjo į romėnų provincijos ribas. 2. Jei tas įvyktų, Cezaris suprato, kad iš čia būtų nemažas pavojus pačiai romėnų provincijai turėti savo kaimynais žmones karingus, romėnams nedraugingus, apsigyvenusius patogioje, atviroje ir derlingoje apylinkėje. 3. Tai suprasdamas, Cezaris toms tvirtovėms, kurias buvo padaręs, Labieną skiria vadu, o patsai skubiai keliauja į Italiją, tenai surenka du legionu ir dar paima tris, kurie žiemos metu stovėjo paliai Akvilėją; ir su šitais penkiais legionais žygiuoja į Transalpinę Galliją keliu, kurs per Alpes buvo arčiausias. 4. Čionai ceutronai, grajocelai ir katurigai, užėmę aukštumas, buvo bebandą sulaikyti kariuomenės ėjimą, bet tūluose mūšiuose jų puolimai buvo atremti, ir 5. taip nuo miesto Ocelo, kurs yra pačiame krašte Cizalpinės provincijos, Cezaris septintą dieną atvyko į vokontų žemę, gulinčią tolimoje (Transalpinėje) provincijos dalyje, o iš čia traukė į alobrogų kraštą, iš alobrogų į seguzijavus; šie pastarieji buvo pirmutinė tautelė, kuri gyveno anapus Rodano nuo mūsų provincijos.

XI.

1. Tuo tarpu helvetai jau buvo praėję nepatogiausias vietas, taipogi sekvanų žemę ir buvo įėję į edujų kraštą, kurį buvo bepradedą terioti. 2. Edujai, neištengdami apginti savęs ir savo turtų, kreipiasi į Cezarį per pasiuntinius, prašydami pagalbos, jie sakė, 3. kad edujų tauta visuomet buvus ir dabar

esanti romėnams draugingiausia, todėl leisti, kad ji būtų skriaudžiama, kad jos laukai būtų teriojami, vaikai vergijon vedami, miestai užkariaunami, Cezariui, rodos, nepriderėtų, ypač kad taip arti yra jo kariuomenė. 4. Tuo pačiu metu, kuriuo edujai, taipogi ir ambarai, edujų giminės, ir santarvininkai praneša Cezariui, kad jų laukai jau priešo nuterioti ir jie neįstengia apginti savo pilių. 5. Taip pat ir alobrogai, kurie anapus Rodano turėjo savo kaimus ir laukus, atbėga pas Cezarį ir parodo, kad pas juos jau viskas sunaikinta, išskyrus plikąją laukų žemę. 6. Šitos aplinkybės privertė Cezarį nelaukti, kol helvetai, sunaikinę visus talkininkų turtus, pasieks santonų kraštą.

XII.

1. Per edujų ir sekvanų žemes teka upė Araras (dabar Saône), kuri įteka į Rodaną; ji teka taip lėtai, kad žiūrint į ją sunku suprasti, katron pusėn tekanti. 2. Per ją helvetai norėjo persiirti ant rąstų ir geldelių, krūvon surištų. Žvalgai pranešė Cezariui, kad tris savo kariuomenės dalis gelvetai jau esą perkėlę per upę, ketvirtoji gi dar likusi šiaupus Araro. Tuomet Cezaris, dar trečiai nakties sargybai nepasibaigus, išėjo iš stovyklų su trimis legionais ir užklupo kaip tik tą helvetų kariuomenės dalį, kuri dar nebuvo suspėjus persiirti per upę. 3. Užpuolęs juos netikėtai, jų daugumą išžudė, kiti suspėjo pabėgti ir pasislėpti artimuose miškuose. 4. Šitoji (sumuštoji) helvetų dalis buvo kilimo iš giminės, kuri vadinosi triguriniečiai; nes visa Helvetija susidėjo iš keturių (tokių) giminių (tautelių). 5. Šitoji viena

tiguriniečių giminė kadaise išėjusi iš savo sodybų, kaip tai mūsų tėvai paduoda, užmušė L. Kassijų konsulą ir jo kariuomenę išniekino (pravesdama po jungu). 6. Dabar tat ir įvyko, ar tai visai atsitiktinai, ir nemirtingųjų dievų valia, kad toji helvetų tautos dalis, kuri kitą kartą didelę nelaimę buvo padariusi romėnams, pirmoji buvo nubaušta. 7. Tuo žygiu Cezaris ne tiktai už savo tautos skriaudą, bet ir už save atkeršijo tiguriniečiams, nes jie toje kovoje, kurioje nužudė L. Kassijų, buvo taipogi nužudę ir legatą L. Pizoną, Cezario uošvio, L. Pizono, senelį.

XIII.

1. Po šito mūšio, Cezaris, kad galėtų prisivyti kitas helvetų kariuomenės dalis, padaro tiltą ant Araro ir taip perkelia kariuomenę. 2. Helvetai, pamatę Cezarį taip greitai persikėlusį per upę ir juos sekantį, labai nustebo, nes tai, kas jiems pasisekė padaryti (upę pereiti) per 20 dienų, jisai padarė per dieną; siunčia tad pas Cezarį pasiuntinius; pasiuntinybės galva (pirmininkas) buvo Divikonas, kurs anoje kovoje su Kassijumi buvo helvetų karo vadas. 3. Jis šitaip kalbėjo Cezariui: kad jeigu romėnų tauta padarysianti su helvetais taiką, tai helvetai ten eisią ir tenai pasiliksia, kur jiems nurodys (ir panorės) Cezaris. 4. Bet jeigu norės su jais kariauti, tai teatsimena ir pereitą romėnų nepasisekimą ir senovės helvetų narsumą. 5. O kad netikėtai užklupęs vieną helvetų giminę, kuomet kiti persikėlę per upę negalėjo jiems paduoti pagalbos, tai te dar iš to nesiskubina daryti išvadą apie savo

narsumą ir te (dar) neniekina helvetų. 6. Helvetai esą taip išmokę iš savo tėvų ir prabočių, kad kariaudami labiau savo narsumu, negu gudrumu, pasitiki. 7. Taigi geriau teneprileidžia Cezaris, kad toji vieta, kur sustoję, gautų sau vardą nuo romėnų nelaimės ir jų ainiams būtų atminimu apie įvykusią nelaimę.

XIV.

1. Cezaris atsakė, kad jisai gerai atsimenąs tuos helvetų paminėtus dalykus, ir tas atsiminimas suteikia jam nemalonumo, o ypač todėl, kad romėnų tauta to viso neužsipelnė; 2. nes jeigu romėnai jaustųsi tuomet kuo nors prasikaltę (helvetams), nebūtų jiems sunku pasisaugoti, bet jie buvo suklaidinti: iš vienos pusės, neprisijausdami jokios kaltybės, jie nieko nesibijojo, iš kitos gi — jiems nebuvo reikalo bijotis ko neturint tam pamato. 3. Bet kad ir norėtų (Cezaris) pamiršti tas senąsias skriaudas (helvetų romėnų tautai padarytas), tai kaip gi jis galės pamiršti šias naujas skriaudas, kad būtent, jam nedavus leidimo, prievarta buvo bebandą keliauti per provinciją, kad edujus, ambarrus, alobrogus skriaudę? 4. O tas visa, ką jie kalba apie savo pergalę, ir tas, kad stebisi, jog Cezaris taip ilgai kentęs nekeršydamas jiems už tas skriaudas, tik patvirtina jo nuomonę (kad reikia helvetai nubausti). 5. Kad žmonės persikeitus jų likimui labiau gailėtųsi, nemirtingieji dievai paprastai nedorėliams suteikia ilgesnę laimę ir ilgesnį laiką juos nebaudžia. 6. Tačiau, kaip ten buvus ar nebuvus, jeigu duosią

jam įkaitus savo pažadams patvirtinti ir atsilyginsią edujams ir jų talkininkams ir taip gi alobrogams, tai padarysias su jais taiką. 7. Divikonas atsakė, kad helvetai nuo savo prosenių paveldėję paprotį ne duoti, bet imti įkaitus; tai romėnai juk savimi patyrę. — Tai taręs, pasišalino.

XV.

1. Sekančią dieną helvetai žengia toliau. Tą patį daro Cezaris; jisai, pirmiausia, visus raitelius, kuriuos buvo surinkęs iš visos provincijos, iš edujų ir jų santarvininkų tarpo, o kurių skaičius siekė 4.000, siunčia pirmyn, idant žiūrėtų, kurion pusėn pasuks priešai. 2. Raiteliai, uoliai helvetus sekdami, susidūrė su jais ir, neatsižvelgę į vietos nepatogumą, stojo mūšin su helvetų raiteliais; ir mūsiškių, kad ir visai nedaug, vis delto krito. 3. Šita pergalė pasidrašinę helvetai (nes su 500 raitelių išsklaidė tokia daugybę mūsiškių) ėmė kartas nuo karto smarkiau pulti ir savo paskutinėmis eilėmis mūsiškius kovon vilioti. 4. Bet Cezaris sulaikydavo savuosius nuo mūšio ir tuo tarpu tenkinosi tuo, kad neleisdavo priešui terioti krašto. 5. Taip keliauta apie 15 dienų: helvetai ir mūsiškiai žengė paskui vieni kitus visai netolimame atstume: gelvetų užpakalinės eilės (ariergardas) ir mūsų priešakinės (avangardas) visai nedidelį protarpį teturėjo, nedidesnį už 5 arba 6 mylias.

XVI.

1. Tuo tarpu Cezaris kasdien reikalavo iš edujų provijanto, kurį jie savo tautos vardu buvo pasi-

žadėję (pristatyti). 2. Gi dėliai šalto oro (nes Gallija, kaip ankčsau minėjome, guli į šiaurę) javai laukuose dar nebuvo prispėję, ganyklų gi — ir tų neužteko. 3. O naudotis tuo maistu, kurį pirmiau buvo atgabenęs laivais per Araro upę, juo mažiau tegalėjo, nes helvetai nuo Araro buvo paėję į šalį, Cezaris gi nenorėjo nuo jų atsitraukti. 4. Edujai gi vis tęsė diena iš dienos: tai sakė, kad maistas dar renkamas, tai, — kad jau kelyje besirandęs, tai vėl, — kad jau esąs pristatytas vietoje. 5. Cezaris, pamatęs, kad edukai tyčiomis jį trukdo, o kad diena, kurioj reikės išdalyti maistas kareiviams, visai arti, sušaukė pas save edukų vyresniusius (pastarųjų savo stovykloje turėjo nemaža, jų tarpe Divicijaką ir Liskų; Liskus buvo aukščiasios edukų valdžios atstovas, nes ėjo, vadinamojo, „vergobreto“ pareigas, kurs kasmet buvo renkamas ir turėjo į savo piliečius gyvybės ir mirties teises). 6. Cezaris ėmė smarkiai jiems prikašioti, kad tokiomis sunkiomis aplinkybėmis negaunęs iš jų sau reikalingos pagalbos, ypač kuomet maistas negalima nei pirkti nei iš laukų gauti, kuomet priešas taip arti; ir dar labiau, kad karą jų pačių prašomas pradėjęs, — o jie dabar apleidžia jį.

XVII.

1. Liskus, Cezario kalba paragintas, nutarė pagaliau išreikšti, ką pirmiau nenorėjo; jis sakė, kad pas juos esama nemaža įtakingų asmenų, kurių privatinė įtaka į žmones daugiau reiškia, negu pačių valdžios atstovų. 2. Šitie tad, skleidami neteisingus gandus,

ir baugina liaudį, kad neduotų reikalaujamojo maisto. 3. Negalėdami patys užgrobti valdžią, jie skelbia, geriau esą priklausyti gallų valdžios, negu romėnų; 4. nes romėnai, anot jų, jeigu pergalėsia helvetus, be abejonės, pavergsią likusiąją Gallijos dalį, o su ja kartu ir edujų tautą. 5. Tie tatai asmenys ir praneša priešams apie mūsų planus ir apie tai, kas darosi mūsų stovyklose; bet sulaikyti juos nuo tų darbų jisai (Liskus) negalįs, ir juk Cezaris tai suprantas, kad apreiškęs jam (Cezariui) šį dalyką tik būtinąjo reikalo verčiamas ir tai su dideliu sau pačiam pavojumi, o dėliai to ir tylėjęs, kol galėjęs.

XVIII.

1. Cezaris suprato, kad ta Liskaus kalba įtariamąs Dumnorigas, Divicijako brolis, bet nenorėdamas prie daugelio liudytojų dalyką smulkmeniškai nagrinėti, greitai susirinkimą atleidžia, o Liskų užlaiko. 2. Pasilikęs su Liskumi akis į akį, vėl klausia jį apie tą patį, ką buvo pasakęs susirinkime. Liskus kalba laisviau ir drąsiau. Cezaris šiuo dalyku ir kitus slapčia tardė. 3. Atranda, kad viskas yra tiesa, ką Liskus kalbėjo, būtent, kad tai esąs Dumnorigas, žmogus nepaprastos drąsos ir duosnumo, dėliai kurio liaudies labai mylimas, kad svajojęs užgrobti valdžią, kad ilgus metus už pigią kainą turėjo atpirkęs nuo edujų maito ir kitus mokesčius: nes per varžytines, jam pasiūlius kainą, niekas nedrįso jam prieštarauti; 4. o tuo padauginęs savo turtą ir įsigijęs galimybės būti duosnus; 5. savo lėšomis išlaikęs raitelius; 6. be to nesitenkindamas taja įtaka pas

savuosius, jisai praplėtęs ją ir kaimyniškoms tautoms; 7. tam tikslui pasirūpinęs atiduoti savo motiną už vieno labai galingo ir aukštos kilmės vyro biturigiečių žemėje, patsai gi turi vedęs žmoną helvetę, o seserį (iš motinos) ir kitas giminaites išleidęs į kitas valstybes. 8. Jau dėliai pačių giminystės ryšių jisai visas linkstąs helvetų pusėn; Cezarį ir romėnus nekenčias ne tik politikos, bet ir savo asmens atžvilgiu, nes su Cezario atėjimu jo galybė pakrikus, o brolis Divicijakas iškilęs ir atgavęs pirmąsį malonės ir garbės laipsnį. 9. Jisai, Dumnorigas, gerai supranta, kad, romėnams pralaimėjus karą, galėsias su helvetų pagalba užgrobti valdžią; bet prie romėnų viešpatavimo jam nebetenka tikėtis valdžios, bet priešingai: jam gresia pavojus nustoti ir tos įtakos, kurią dabar turįs. 10. Toliau benagrinėdamas dalyką, Cezaris patyrė, kad tos raitelių kovos (pirm kelių dienų įvykusios) nepasisekimo priežastis buvo ne kas kitas, kaip tik Dumnorigas, kurs pirmas su savo raiteliais davė pradžia tam (raitelių) pabėgimui (nes tų raitelių, kuriuos edujai atsiuntė pagalbon Cezariui, vadas buvo Dumnorigas); jų gi pabėgimas iššaukė paniką pas likusius (riatelius).

XIX.

1. Kadangi prie tų visų įtariančiųjų aplinkybių prisidėjo dar tikriausi prirodymai, būtent, kad jisai (Dumnorigas) pervedė helvetus per sekvanų žemę, kad tarpininkavo tarp helvetų ir sekvanų įkaitų užstatyme, kad tai visa padarė ne tik kad nepasiklausęs Cezario ir Romos valstybės, bet ir patiems

Cezaris

Inv. Nr.

A 205507 (8)

edujams nežinant, ką patvirtino jų valdininkai, — tai Cezaris turėjo pilną pamatą, kuriuo remdamasis galėjo arba patsai nubausti Dumnorigą arba įsakyti edujų vyresnybei, kad tai padarytų. 2. Tik viena čionai buvo kliūtis, kad Cezaris gerai pažino Dumnorigo brolių Diviciją: — jo (Divicijako) nepaprastą atsida-
vimą romėnams, jo ištikimybę, teisingumą ir susival-
dymą; taigi bijojosi, kad Dumnorigo nubaudimu ne-
įžeistų Divicijako. 3. Ir taip, pirmą kartą pradėdamas, Ce-
zaris pasikvietė Diviciją ir ėmė su juo kalbėtis jau
nebe per kasdienius savo vertėjus, bet per K.
V. Trucilą — žymiausią Gallijos provincijos asmenį,
artimiausią savo draugą, kuriuo visame kame labiau-
siai pasitikėjo; 4. čia Cezaris atkartoja Divicijakui,
kas buvo jam pačiam girdint kalbėta gallų vyres-
niųjų susirinkime apie jo brolių Dumnorigą ir kas
paskui atskirų asmenų buvo jam pranešta apie tą
patį (Dumnorigą). 5. Cezaris karštai jį (Diviciją)
prašo, kad neužsigautų, jeigu dabar, dalyką ištyrus,
arba pats nuspręs bausmę Dumnorigui arba tai
padaryti įsakys edujų vyresnybei.

XX

1. Divicijakas ėmė su ašaromis Cezarį maldauti,
kad nieko griežtesnio prieš Dumnorigą nepradėtų;
2. jisai gerai žinąs, kad tai visa yra tiesa, ir kad
niekas dėl to viso taip nekenčia, kaip jis (Divicija-
kas); jisai, kuomet Dumnorigas buvo dar jaunas,
turėjęs didelės įtakos tėvynėje ir visoje Gallijoje,
Dumnorigas gi jokios reikšmės neturėjęs, o tik per jį
iškilęs; 3. bet, iškilęs, jisai visomis savo pajėgomis

ėjo prie to, kad netiktai susilpnintų jo įtaką, bet ir visai jį pražudytų; tačiau nežiūrint to visa, jisai (Divicijakas) šiame dalyke vaduojasi ir broliškos meilės jausmais ir viešąja liaudies nuomone. 4. Jeigu jam (Dumnorigui) tektų ką nors sunkaus nukentėti dėl Cezario priežasties, tai, kadangi jisai (Divicijakas) esąs artimas Cezario draugas, visi galėtų suprasti (edujų liaudis), kad tas įvyko ne be jo sutikimo; ir todėl visų gallų simpatija nuo jo atsikreiptų. 5. Taip jam ilgai su ašaromis prašant, Cezaris paėmė jį už rankos ir, ramindamas jį, prašė paliauti maldavus; Cezaris jam pareiškė, kad dėliai tos didžios malonės, kurią turis pas jį (Cezarį), jo (Divicijako) prašymus patenkina, ir skriaudą, padarytą valstybei, atleidžia, kartu atmainydamas ir savo nusistatymą; 6. liepia pašaukti Dumnorigą ir brolio akivaizdoje pasako jam, ką prieš jį pats turis ir kuo skundžia jį vyresnybė (edujų); ragina, kad ateinančiam lafkui saugotųsi visokių įtarimų; pereituosius gi nusikaltimus atleidžias dėl jo brolio Divicijako. Dumnorigui paskiria žvalgus, kad galėtų žinoti, ką jisai veiks ir su kuo kalbės.

XXI.

1. Tą pačią dieną žvalgai pranešė Cezariui, kad priešas yra sustojęs paliai kalną už aštuonių mylių nuo romėnų stovyklos; tuojau tad siunčia ištirti tą kalną ir ar lengvai galima ant jo užlipti. Gauta atsakymas, kad lengvai. 2. Trečiosios sargybos pradžioje įsako savo legatui, vyriausiojo karo vado pavaduotojui, T. Labienui, užimti kalno viršūnę su dviem legionais ir tais žvalgais, kurie žinojo kelią;

jam pareiškė Cezaris savo planą. 3. Patsai gi ketvirtosios sargybos pradžioje išeina prieš linkui, žygiuodamas tuo pačiu keliu, kuriuo ėjo priešas; visus gi raitelius siunčia pirm savęs. 4. O. P. Konsidijų, kurs buvo laikomas prityrusiu karininku, kuriam teko tarnauti L. Sullos, o paskui M. Krasso kariuomenėje, siunčia pirmyn su žvalgais.

XXII.

1. Dienai brėkstant, kuomet kalno viršūnė buvo T. Labieno laikoma, o patsai Cezaris su kariuomene buvo nuo priešo netoliau už pusantros mylios (1500 pėdų) ir, kaip paskui iš belaisvių patyrė, tas nei jo paties, nei Labieno prisiartinimas visai priešo nebuvo pastebėtas. 2. zovada atbėga pas jį Konsidijus ir sako, kalnas, kurį turėjo užimti Labienas, esąs prieš laikomas, tai pažinęs iš gallų ginklų ir ženklų (papuošalų. 3. Cezaris užveda savo kariuomenę ant artimiausio kalnelio ir sutvarko mūšiui kareivių eiles. Tuo tarpu Labienas, klausydamas Cezario įsakymo, nepradėti mūšio pirm nepasirodžius arti priešą stovyklos Cezario kariuomenei, kad tuo būdu galima būtų tuo pačiu laiku užatakuoti priešą iš visų pusių, užėmęs kalną laukė mūsiškių (pasirodant) ir nepradėjo mūšio. 4. Tik vėliau, apie vidudienį Cezaris sužinojo iš žvalgų, kad kalnas yra mūsų valdžioje, o helvetai esą atsitraukę, Konsidijus gi iš baimės (apsirikęs ir) pranešęs tai, ko visai neregėjo. 5. Tą pačią dieną Cezaris vėl ėmė, kaip ir pirmiau, tokiame pat atstume sekti priešus ir pagaliau sustojo už 3 mylių nuo helvetų stovyklos.

XXIII.

1. Žinodamas, kad už dviejų dienų reikės išdalyti maistas kariuomenei, Cezaris nutarė juo pasirūpinti, ir tuo tikslu ateinančią dieną nuo helvetų pasuko miesto Bibrakto linkui; Bibraktas buvo vienas iš didžiausių ir turtingiausių miestų edujų žemėje ir nuo tos vietos, kur dabar buvo Cezaris, buvo nelabai toli, būtent, netoliau už 18 mylių. 2. Šį Cezario žygį sužino priešas; tai jam praneša pabėgėliai iš tų gallų raitelių tarpo, kurių vadu buvo paskirtas L. Emilijus dekurijonas. 3. Helvetams tad pasirodė, kad romėnai iš baimės nuo jų pasitraukę ir juo labiau, kad pereitą dieną užėmę kalną nepradėjo mūšio, todėl jie atmainė savo planą ir, pasukę kitu keliu, ėmė sekti mūsų kariuomenę ir pulti jos užpakalines eiles, norėdami tuo pakliudyti mums gauti maisto.

XXIV.

1. Bet tai pamatęs, Cezaris nuvedė savo kariuomenę ant artimiausio kalnelio, o raitelius pasiuntė pirmyn, kad sulaikytų priešą ataką. 2. O tuo tarpu patsai keturius veteranų legionus sustatė į tris eiles pačiame kalno viduryje, 3. ant viršūnės gi pastatė du legionus, kurie susidėjo iš kareivių nesenai surinktų artimoje Gallijoje, ir visą pagalbinę kariuomenę, ir tuo būdu visą kalną pripildė žmonėmis; kareivių bagažą liepė sunešti vienon vieton, kurį saugoti įsakė stovintiesiems aukštutinėje eilėje. 4. Helvetai, sekusieji su visais savo vežimais, tai pat sustato juos vienoje vietoje; 5. patys gi ankštai suglaustomis eilėmis atmuša mūsų raitelius, o paskui,

susitraukę į falangą, lipdami kalnan, atakuoja priešakinę mūsiškių eilę.

XXV.

1. Cezaris, pirmiausia savo, paskui visų kitų arklius, liepė atitraukti šalin, kad, prie vienodo visiems pavojaus, niekas nesitikėtų gelbėtis pabėgimu. Trumpai prakalbėjęs į kareivius, pradėjo mūšį. 2. Mūsiškiai iš aukštumos šaudydami, lengvai perlaužė priešo falangą; ją išsklaidžius, išsitraukę kardus, puolėsi kovon. 3. Gallams grumtis buvo vienas didelis keblumas: viena mūsų strėla perdurdavo jų kelis skydus ir ten įsismeigus, juos suriškavo, o ištraukti užlenktą geležį buvo negalima, kautis gi turint suvaržytą kairiąją buvo nelabai patogu, ir 4. todėl jų daugelis, kairiąją pakratę, išmesdavo skydą iš rankos ir kovėsi be jo. 5. Galų gale nusilpę nuo žaizdų ėmė trauktis atgal kalno link, kurs netoli (už vienos mylios) ten buvo. 6. Užėmus jiems kalną ir mūsiškiai sekė paskui juos, o tuo tarpu bojai ir tulingai, kurie skaičiumi 15 tūkstančių, sudarė (savimi) užpakalines priešo eiles ir jo ariergardui buvo apsaugotos vietoje, atėję į kovos vietą netikėtai atsisuko prieš mūsiškius, apsupo juos ir puolė kariuomenės dalį, kuri nebuvo apsaugota skydais; o helvetai, kurie buvo nusišalinę į kalną, pamatę šį žygį, iš naujo pradėjo puolimą ir mūšį. 7. Romėnai, permainę frontą, puolė priešą iš dviejų pusių; pirmoji ir antroji eilė turėjo sulaikyti naują įveiktą (gelvetų) ataką, trečioji — sutikti ateinančiųjų (bojų ir tulingų) puolimą.

XXVI.

1. Taip dviem frontais kovota ilgai ir smarkiai. Helvetai, daugiau nebegalėdami atlaikyti mūsiškių puolimo, vieni, kaip buvo pradėję, pasitraukė ant kalno, kiti (bojai ir tulingai) nuėjo prie savo abazų ir vežimų. 2. Nes (reikia žinoti) per visą tą mūšį, kurs nors tęsėsi nuo septynių (ryto) iki vakarui, niekas negalėjęs matyti priešą pasitraukiant (atgal). 3. O nuo vežimų dar kovota iki vėlai nakčiai, nes priešas iš sustatytų vežimų buvo pasidaręs tarytum kokius apkasus; vieniems šaudant mūsiškius nuo kalno, kiti iš po vežimų ir ratų mėtė rankines ragotines ir vielas, ir taip mūsiškius žeidė. 4. Tik po ilgos kovos mūsiškiai paėmė jų vežimus ir stovyklas. Čia buvo sugautas vienas Orgetorigo sūnus ir duktė. 5. Iš to mūšio išliko (pas priešą) apie 130.000 žmonių ir jie ėjo be pertraukos per visą naktį; taip ir naktimis nė valandėliai niekur nesustodami, trečiojo dienoj pasiekė pagaliau lingonų kraštą, nes mūsiškiai turėjo sugaišti tris dienas, aprūpindami sužeistuosius ir laidodami užmuštuosius, ir todėl negalėjo juos sekti. 6. Cezaris nusiuntė pas lingonus laišką ir pasiuntinius, įspėdamas juos, kad nei maistu nei kuo kitu juos (gelvetus) negelbėtų; o jei gelbėtų, tai lingonus palaikysias (savo priešais) kaip ir helvetus. Po trijų dienų Cezaris su visa kariuomene ėmė (vėl) juos sekti.

XXVII.

1. Visų daiktų trūkumas (vargas) privertė helvetus pasiųsti atstovus pas Cezarį pasidavimo reikalui. 2. Sutikę Cezarį kelyje puolė po kojų ir su nusi-

žeminimu ir ašaromis meldė taikos ir paklausė Cezario, kurs įsakė jiems laukti jo toje vietoje; kame buvo (jų minios tuo metu sustojusios). 3. Atvykęs ten vieton, Cezaris (tuoj) pareikalavo įkaitų, ginklų ir vergų, kurie pas juos buvo pabėgę. 4. Kuomet tai visa buvo surenkama ir sunešama, štai, užstojus nakčiai, 6.000 žmonių iš tos giminės, kuri vergībėnais vadinosi, ar tai iš baimės, kad sudėjus ginklus neliktų nužudyti, ar kad išsigelbėti nuo vergovės, nutarė pabėgti, manydami, kad tokioje pasidavusiųjų minioje, niekas jų pabėgimo nepamatys nei žinos, taigi vos tik sutemus, išėję iš helvetų stovyklos, nubėgo link Reino bei germanų krašto.

XXVIII.

1. Tai sužinojęs Cezaris, toms tautoms, per kurių žemes keliavo (vergībėnai), įsakė, kad, jei nori būti laisvi nuo (visokio) įtarimo (prieš ištikimybę Cezariui), privalo juos sulaikyti ir atgal nuvaryti (pristatyti). 2. Sugrąžintus palaikė savo priešais; visus gi likusius, priėmęs iš jų įkaitus, ginklus ir pabėgėlius (vergus), priėmė (savo) pavaldiniais. 3. Helvetams, tulingams, latovikams liepė grįžti, iš kur buvo išėję, o kad, viską sunaikinę, nieko neturėjo namie kuo galėtų pramisti, tai įsakė alobrogams, kad juos aprūpintų maistu; miestus gi ir kaimus, kuriuos buvo sudeginę, liepė patiems atsistatyti. 4. Tai jiems padaryti įsakė labiausiai tuo tikslu, kad nenorėjo, idant toji vieta, iš kur helvetai buvo išėję, pasiliktų dyka, ir kad ją dėliai laukų derlingumo sžgrobėtų anapus Reino gyvenantieji germanai ir taip pasidarytų

Gallijos provincijos ir alobrogų artimiausiais kaimynais. 5. Bojams gi, kadangi buvo žinomi savo nepaprastu narsumu, leido edujams prašant, apsigyventinti savo žemėje; edujai davė jiems laukų, o paskui suteikė lygias pilietybės teises.

XXIX.

1. Helvetų stovykloje buvo atrastos lentelės, graikų kalba parašytos (pagamintos), kurios nunešta Cezariui; jose buvo padaryta smulki apyskaita, parodanti, koks helvetų skaičius buvo apleidęs savo sodybas, kiek (buvo) vyrų tinkamų ginklui vartoti, kiek vaikų, senių ir moterų. 2. Viso buvo (galvų): helvetų 263.000, tulingų 36.000, latovikų 14.000, raurikų 23.000, bojų 32.000; iš jų, kurie galėjo vartoti ginklą, buvo 92.000. Viso gi labo buvo: 368.000. 3. O tų kurie (po karui) sugrįžus namo, sulig sąrašu Cezario paliepimo pagamintu, rados skaičius: 110.000.

XXX.

1. Pasibaigus helvetų karui, atvyko pas Cezarį beveik nuo visos Gallijos pasiuntiniai, valstybių atstovai, kad išreiškus jam savo pasveikinimus; 2. jie kalbėjo: Nors Cezaris šiuo kartu atkeršijęs helvetams už senas skriaudas, padarytas romėnų tautai, tačiau jie supranta, kad tas išėjo ne tik romėnų, bet ir (pačių) gallų krašto naudai, nes 3. helvetai, be jokio atžvilgio į žydinčią (savo krašto) padėtį, išėjo iš savo sodybų ne kitu tikslu, kaip tik, kad užkariavę visą Galliją ir užgrobę jos valdžią, o sau apsigyvenimui išsirinkus patogiausią ir der-

lingiausia, jų nuomone, vietą visoje Gallijoje, likusias gi valstybes padarius savo lažininkėmis. 4. Prašė, idant Cezariui sutinkant, leista būtų jiems paskirtą dieną sušaukti visos Gallijos susirinkimą: esą turį kai kuriuos dalykus, kuriuos visų vardu norėtų jo paprašyti. 5. Gavę leidimą, paskyrė dieną susirinkimui ir po priesaika tarp savęs pasižadėjo, kad niekas, išskyrus, kuriems tas būtų pavesta, susirinkimo nutarimų neskelbs.

XXXI.

1. Susirinkimą atleidus, tie patys valstybių atstovai, kurie pirmiau buvo, sugrįžo pas Cezarį ir prašė, idant būtų jiems leista slapčia ir niekam negirdint pasikalbėti su juo apie savo ir visų (piliečių) gerovę. Gavę leidimą, jie visi verkdami puolė po Cezario kojom (ir pirmiausia pareiškė): 2. Jiems esą labai svarbu, kad gaut, ką prašys ir kad, ką kalbės, pasiliktų paslapyje, nes dalykui išėjus aikštėn juos laukia dižiausias kankinimas. 3. Jų vardu kalbėjo Divicijakas edujietis, jis sakė: Visoje Gallijoje esanti dvi srovės, vienai vadovauja edujai, antrai arvernai. 4. Ilgus metusėjusi smarki kova tarp tų dviejų tautų už pirmenybę, pagaliau prieita prie to, kad arvernai ir sekvanai už pinigų parsikvietę talkon germanus. 5. Pastarųjų (germanų) iš pradžios perėję šiapus Reino apie 15 000 tūkstančių; bet paskui, kai šitie laukiniai ir barbarai žmonės pamėgo gallų laukus, papročius ir turtus, jų atėjo dar daugiau, ir šiandien Gallijoje jų esama apie 120 tūkstančių. 6. Su jais edujai ir jų santarvininkai ne kartą buvo mėginę

susiremti, bet atmušti tik nukentėję didelę pragaišti, prarasdami visą bajoriją, visą senatą, visus raitelius. 7. Tokiomis kovomis ir nelaimėmis prislėgti edujai, kurie seniau, ir dėl savo narsumo ir dėl draugingų ir svetingų santykių su romėnais buvo galinčiausia tauta Gallijoje, buvo priversti duoti sekvanams įkaitais pačius žymiausius šalies vyrus ir dar prisiekti, kad jie niekad nei savo įkaitų nereikalausią, nei romėnų pagalbos prašysią, nei nesipriešinsią amžinai pasilikti jų visiškoje valdžioje. 8. Tik jisai (Divicijakas) esąs vienas iš visos edujų valstybės, kuri negalėjo priversti (priešas), kad prisiektų arba savo vaikus atiduotų įkaitais. 9. Todel jisai, nebūdamas nei priesaika nei įkaitais suvaržytas, pabėgęs iš tėvynės ir atėjęs Romon pas senatą pagalbos prašyti. 10. Bet blogiau atsitikę nugalėtojams sekvanams, negu nugalėtiesiems edujams: Ariovistas, germanų karalius, įsikūręs jų (sekvanų) žemėje ir užėmęs trečią dalį jų geriausių laukų, o dabar jau reikalaujantis, kad nuo kitos trečios dalies pasitrauktų sekvanai, nes pirm kelių mėnesių atėjo pas jį 24 tūkstančiai garudų, kuriems esą reikalinga paruošti vieta ir sodybos. 11. Tuo būdu po kelių metų ir atsitiks, kad visiems (gyventojams) reikėsia iš Gallijos išsikraustyti, o (jų vietoje) pereis šion pusėn Reino germanai; o jokio palyginimo negali būti tarp gallų žemės (gerumo) ir germanų, nei tarp kultūros laipsnio, kuriuo gyvena gallai, o kuriuo germanai. 12. Ariovistas gi, kartą gavęs sumušti gallų kariuomenę (tas įvyko paliai Admagetobrigos), ėmęs valdyti išdidžiai ir žiauriai, iš kiekvieno žymesnio

asmens reikalaujas vaikų įkaitų vieton, o paskui, jeigu ką pasidaro ne sulig jo noru, taiko į juos visokias kankinimo primones. 13. Apskritai Ariovistas esąs (tikras) barbaras, pikčiurna ir kvailys; jo valdžios jungas pavirtęs gallams nebepakeliamas. 14. Jeigu nebūsią jokios pagalbos iš Cezario ir romėnų tautos, tai visiems gallams lieka tik tas pats padaryti, ką padarė helvetai, būtent, išeiti iš savo tėvynės ir kitą gyvenimo vietą, kitas sodybas toliau nuo germanų atrasti ir likimą, koks ten bebūtų patirti. 15. Jeigu tas visa būtų pranešta Ariovistui, jie neabejoja, kad jisai visus tuos įkaitus, kurie pas jį randasi, smarkiausiai nubaustų. 16. Tik-tai Cezaris savo įtaka, kariuomene, dabartine pergale, romėnų tautos (garbingu) vardu galįs atgrasinti, kad nebūtų dar daugiau atgabenta germanų į šią Reino pusę ir kad visa Gallija būtų apginta nuo Ariovisto priespaudų.

XXXII.

1. Divicijakui pabaigus tą kalbą, visi, kurie čia buvo, su dideliu verksmu ėmė prašyti Cezario pagalbos. 2. Cezaris pastebėjo, kad iš visų tik vieni sekvanai nedaro tai, ką kiti darė (neseka kitų pavyzdžiu), bet nuliūdę ir nuleidę galvas tik žiūri žemėn. Nustebęs (Cezaris) klausė jų, kas to (tylėjimo) būtų per priežastis. 3. Sekvanai gi nieko neatsakė ir tylėdami toliau pasiliko tame pačiame nuliūdime. Cezariui savo klausimą kelis kartus pakartojus ir nė žodžio iš jų neišgavuu, atsakė tas pats Divicijakas, edujiėtis. 4. Sekvanų padėtis esanti nelaimingesnė

ir sunkesnė negu kitų, kad jie vieni nė slapta nedrįsta pasiskųsti bei pagalbos paprašyti ir kad atsiminę Ariovisto žiaurumą dreba iš baimės, tarytum čia pat jį esant regėtų, 5. nes kada kiti vis delto turi galimybės pabėgti, sekvanams gi, išileidus Ariovistą į savo žemes ir pavedus jo valdžiai savo visus miestus (pilis), tenka visas kankynes kentėti.

XXXIII.

1. Tai visa sužinojęs, Cezaris nuramino gallus ir pažadėjo šiuo dalyku pasirūpinti, be to, išreiškė vilties, kad Ariovistas, dėliai patirtų iš Cezario pusės malonių, jo (Cezario) įtaka būsiąs priverstas paliauti daręs (minėtas) skriaudas. 2. Taip prakalbėjęs, atleido susirinkimą. Ir be to, ką girdėjo nuo Divicijako, dar nemažai turėjo priežasčių, kurių buvo verčiamas dalyką apsvarstyti ir juo užsiimti — pirmiausia Cezaris matė, kad edujai, kuriuos ne kartą senatas buvo pavadinęs romėnų giminaičiais ir broliais, buvo germanų pavergti ir nužeminti ir priversti duoti įkaitus Ariovistui ir sekvanams, pakęsti gi tokius dalykus (tą edujų pažeminimą), atsižvelgus į romėnų valstybės galybę, būtų ir pačiam Cezariui ir valstybei didžiusia gėda. 3. Antra, suprato, kad tas su laiku gali virsti pavojumi ir pačiai romėnų tautai, leidus germanams įprasti nuolat keltis per Reiną ir skaitlingomis miniomis kraustyti į Galiją; 4. toki laukiniai ir barbarai žmonės, kartą užėmę visą Galiją, galima tikėtis, tuo dar nepasitenkintų ir, kaip tai seniau padarė kimbrai ir teutonai, veržtųsi į mūsų provinciją, o iš čia Italijon, ypač kad tik

Rodanas skiria mūsų provinciją nuo sekvanų; taigi suprato, kad šitiems dalykams reikia iš anksto pastoti kelią. 5. O, be to, patsai Ariovistas pasidarė taip išdidus ir puikybės pilnas, kad stačiai virto nepakenčiamu.

XXXIV.

1. Ir taip Cezaris nutarė pasiųsti pas Ariovistą pasiuntinius, kurie reikalautų iš jo, kad išsirinktų abiem (Cezariui ir Ariovistui) sueiti netolimą vietą, nes Cezaris noris su juo pasikalbėti apie valstybės reikalus ir apie dalykus, kurie juodu liečia. 2. Šiai pasiuntinybei Ariovistas atsakė, kad jeigu jam būtų koks reikalas į Cezarį, patsai pas jį ir nuvyktų, todėl ir Cezaris, turėdamas į jį (Ariovistą) kokį reikalą, teateinie pas jį. 3. Be to, jisai (Ariovistas) neturįs drąsos be kariuomenės ateiti į Gallijos šalis, Cezario valdomas, o kad sutraukti kariuomenę vienon vieton, reikia padėti darbas ir lėšos. 4 Ir jam, esą, visai keista atrodo, ką gali turėti Cezaris arba jo tauta į tą Galliją, kurią jisai (Ariovistas) karu nukariavęs.

XXXV.

1. Gavęs tokį atsakymą, Cezaris vėl nusiuntė pas jį pasiuntinius su šitokiais reikalavimais: 2. Kadangi jisai (Ariovistas), būdamas tokiomis malonėmis Cezario ir romėnų tautos apdovanotas, kad, būtent, Cezario konsulavimo metu senato buvęs pavadintas karaliumi ir draugu, šiandien jam (Cezariui) ir romėnų tautai taip atsimokąs, kad kviečiamas nenorįs ateiti pasikalbėjimo vieton ir nenorįs

tartis apie bendrus reikalus nė jų pažinti, tai štai, kas Cezario iš jo reikalaujama: 3. pirmiausia, kad nuo šiol nesigabentų daugiau šiapus Reino į Galliją jokių žmonių; antra, kad sugrąžintų edujams įkaitus ir leistų tą pat padaryti sekvanams (t. y., kad sekvanai sugrąžintų įkaitus edujams); ir kad neskriaustų edujų, juos ir jų santarvininkus puldamas karu. 4. Jeigu taip padarytų (Ariovistas), tai amžinai džiaugsis Cezario ir romėnų malone ir draugingumu, priešingame atsitikime Cezaris, remdamasis senato nutarimu per M. Messalos ir M. Pizono konsulavimą padarytu, kuriuo kiekvienam, kam tik tektų valdyti Gallijos provincija, pavedama, kiek tas nekenks vastybės reikalams, ginti edujus ir kitus romėnų tautos draugus, — už edujų skriaudas nedovanosias.

XXXVI.

1. Ariovistas gi atsakė: Tokia esanti karo teisė, kad nugalėtojai kaip tinkami valdo nugalėtuosius; taipgi ir romėnai ne kitaip elgiasi, ne kitų nurodymais seka, bet valdo, kaip jiems patinka. 2. Jeigu jisai neįsako romėnams, kaip jie privalo savo teise naudotis, tai ir romėnams nepritinka į jo teisę kištis. 3. Edujai, pabandę karo laimės ir susigrūmę, liko sumušti, ir dabar jam moką mokesčius. 4. Cezaris gi jau ir tuo daręs jam didelę skriaudą, kad su jo atėjimu edujai ėmė apsileisti mokesčius mokėdami. 5. Įkaitų edujams nesugrąžinsias, kariauti gi su jais bei jų santarvininkais nekariausias, kolei pildys savo prižadus, tai yra, kasmet mokės sutartas duokles; bet jeigu to nedarytų (nesilaikytų sutarties), toli

jiems prie to, kad jiems ką bepagelbėtų romėnų tautos „brolių“ vardas. 6. O ką Cezaris pareiškęs, kad edujų skriaudų taip (neatkeršijęs) nepaliksiąs, te sau įsitikina, kad kas tik yra su juo (Ariovistu) kariavęs, kiekvienas galą gavęs. 7. Jei nori, tepabando susigrumti: tada supras, ką savo narsumu gali neišveikiami ir taip puikiai karo dalykuose išlavinti germanai, kurie per 14 metų nematė pastogės.

XXXVII.

1. Tuo pačiu laiku, kada Cezariui buvo daromas pranešimas (iš Ariovisto atsakymo), atėjo pasiuntiniai nuo edujų ir treverų: 2. edujai atėjo nusiskusti, kad harudai, kurie nesenai parsigabeno į Galliją, pradėjo terioti jų kraštą, sakė, kad ir įkaičius davę Ariovistui negalėję gauti pas jį taikos; 3. Treverai gi sakė, kad svebų šimtas giminių sustoję paliai Reino krantus, bandė per jį persikelti; jiems gi vadovaują broliai Nazua ir Cimberius. 4. Tais visais pranešimais smarkiai sujudintas Cezaris nutarė veikti skubiai, nes jeigu naujoji svebų pajėga susijungtų su senomis Ariovisto miniomis, ne taip lengva būtų juos atremti. 5. Ir todėl, kiek galima, veikiai parūpinęs maisto, skubiai išėjo Ariovisto linkui.

XXXVIII.

1. Po trijų dienų kelionės Cezariui buvo pranešta, kad Ariovistas su visa savo kariuomene žygiuojąs užimti Verzontą, didžiausią sekvanų miestą ir kad

nuo savo ribų jau trijų dienų kelią nuėjęs. 2. Cezariui be galo rūpėjo, kad tas neatsitiktų. 3. Nes tas miestas turėjo visus karui reikalingus patogumus, pati vietos gamta darė jį tvirtovės punktu: 4. upė Dubis, tarytum koku ratu, apsupa jį kone iš visų pusių; 5. likusiame tarpe, kurio nepasiekia upė ir kuris yra nedaugiau už 1600 pėdų ilgio, yra labai aukštas kalnas, kuris iš abiejų pusių susisiečia su upės krantais. 6. Aplinkui kalną išvesta mūro siena sudaro (šią vietą) tikrąją tvirtovę ir ją su miestu sujungia. 7. Čion tad ir škubinosi Cezaris, žygiuodamas dienomis ir naktimis, ir užėmęs miestą pastatė ten apsaugos kariuomenę (garnizoną).

XXXIX.

1. Cezariui maisto ir jo pristatymo reikalu kelioms dienoms užtrukus paliai Vezontą, mūsų kareiviai, suėję su gallais ir pirkliais, ėmė juos klausinėti, o tie pasakoti, apie germanus; gallai kalbėjo, kad germanai esą žmonės nepaprastai didelio ūgio, kad kaipo kareiviai esą be galo narsūs ir savo amate turį didžiausio prityrimo (kad dažnai su jais kaudamiesi negalėdavę pakęsti jų veido ir baisaus akių žvilgesio). Toki gandai sukėlė mūsų kariuomenėje nemaža baimės ir sumišimo. 2. Pirmiausia toji baimė kilo iš pusės tribūnų, prefektų ir kitų, kurie, dėliai draugiškumo atėję su Cezariu, maža teturėję prityrimo kare; 3. jie tatai, vienas tokią, kitas kito, privedžiodami priežastį, prašė Cezarį atleisti juos namo; kiti iš gėdos, kad nepasirodytų bailiais, neva laikėsi vietoje, 4. bet jie neištengdavo nuduoti

nei veido nei susilaikyti, kartais, ir nuo ašarų: nusišalinę į barakus, tai skųsdavosi savo likimu, tai kartu su savo draugais apgailestavo bendrą pavojų. 5. Po visas stovyklas viešai buvo rašoma testamentai. Pastarųjų kalbos ir baimė ėmė pamažėli pasiekti ir prityrusius kareivius, šimtininkus ir raitelių viršininkus. 6. Iš jų, kurie nenorėjo būti laikomi tokiais bailiais, sakė, kad ne tiek priešas jiems įvaras baimės, kiek kelių siaurumas (nepatogumas) ir miškų daugybė, kuri eina visu plotu tarp jų ir Ariovisto, ir maisto klausimas, ar lengvai galės būti pristatomas. 7. O kai kurie ir (pačiam) Cezariui pranešė, kad, jam įsakius išsikelti iš stovyklų ir nešti vėliavas, kareiviai nepaklausysią ir iš baimės ženklų nenešią.

XL.

1. Tai pamatęs (tokį kariuomenės ūpą), Cezaris sušaukė visų šimtininkų susirinkimą ir smarkiai ėmė juos vainuoti (sakė kad): pirmiausia, kam jie klausia ir galvoja, kur ir kuriuo tikslu jie vedami? 2. Ariovistas per Cezario konsulavimą be galo geidęs romėnų tautos draugiškumo, o todėl nėra pamato manyti, kad jisai nepasvarstęs imsiąs ir pakeisiąs savo nusistatymą. 3. Bent Cezariui tas aišku, kad jisai (Ariovistas) pažinęs jo (C.) reikalavimus ir sąlygų teisingumą pamatęs, neatmesiąs nei Cezario nei romėnų tautos malonės. 4. Bet ir leidus, kad iš savo piktybės bei kvailybės karą pradėsiąs, vis tiek nėra ko bijotis arba nepasitikėti savo narsumu bei Cezario rūpestingumu. 5. Su šituo priešu jau mūsų tėvai turėję reikalo ir, kada cimbrai ir teuto-

nai buvo nugalėti, kariuomenei ne mažesnė buvo garbė už paties karo vado; ir patys neseniai turėję progos kariauti Italijoje per vergų sukilimą, bet pastariesiems, galima sakyti, kiek padėjo prityrimas ir drausmė, iš mūsų pačių išmokta. 6. Iš čia, esą, galima spręsti, kiek gero turi savyje narsumas, nes (kad ir minėtame vergų sukilime), kurių beginklių pirmiau be reikalo (mūsų kareiviai) bijojosi, paskui tuos pačius ginkluotus ir pergalėtojus sugebėję numalšinti. 7. Pagaliau, čionai jie turėsią darbo su tais pačiais germanais, kurie ne kartą buvo helvetų sumušti ir netikėtai helvetų žemėje, bet ir jų pačių, o helvetai juk negali prilygti mūsų kariuomenei. 8. O jeigu kas nerimauja dėl to, kad (vis dėlto) gallai buvo germanų nugalėti ir išsklaidyti, tai pasiteiravęs, galės štai ką sužinoti: gallai ilgu karu jau buvo (pusėtinai) nuvargę, Ariovistas gi per keletą mėnesių visai nedavęs progos stoti su juo į atvirą kovą, nes vis laikėsi paliai stovyklas ir balas; bet štai, kuomet gallai nesulaukdami mūšio, neteko kantrybės ir ėmė skirstytis, Ariovistas netikėtai juos puolęs, o todėl aišku, kad karą laimėjęs labiau gudrumu, negu narsumu. 9. Bet tokiam gudrumui galėjo būti progos kariaujant su neišlavintais ir neprityrusiais žmonėmis (kaip gallai), bet kad juo galima būtų prigauti mūsų kariuomenę, tai patsai Ariovistas nesitiki. 10. O kas liečia tuos, kurie savo baimę pamatuoja kelių nepatogumais ir maisto pristatymo sunkumu, elgiasi labai nepadoriai, nes arba nepasitiki karo vadu, arba nori jį mokyti; tais reikalais rūpintis tepaliekie jam. 11. Maistą mums pristato

sekvanai, leukai ir lingonai; javai laukuose jau prispėję; apie kelių patogumą veikiai patys įsitikinsią. 12. Tie gi gandai apie kareivių nepaklusnumą nedaro jam mažiausio ispūdžio: jisai gerai žinąs; kariuomenė tik tuomet tegalinti nepaklaustyti savo vadų, kuomet per jų priežastį arba karas pralaimėta, arba kas nors jų padaryta, kas galėtų įtarti juos išdavime (papirkime). 13. Cezario gi nekaltybę liudija jo visa praeitis, o jo pasisėkimą — karas su helvetais. 14. Ir taip jisai liepsiąs, anksčiau, negu buvo manęs, apleisti šias stovyklas, būtent, ateinančią naktį, ketvirtajai sargybai užstojus, įsakysiąs keliauti toliau. 15. Jeigu ir niekas (po to viso) jį nepasektų, jisai vis tiek eisias su vienu dešimtuoju legionu, kurio ištikimybė jam neabejotina; šis būsias jam preto-riškąją kogortą (palydovu). Šią legioną Cezaris ypatingai mylėjo ir dėl jo narsumo labiausiai juo pasitikėjo.

XLI.

1. Šita Cezario kalba stebėtinu būdu pakreipė kareivių ūpą; visiems atsirado didžiausio noro kuo greičiausiai pradėti karą; 2. dešimtasis legionas pirmas per karo tribūnus išreiškė jam padėką už pagyrimą ir pareiškė savo pasirošimą tuoj stoti karan. 3. Paskui ir kiti legionai tarėsi su kareivių tribūnais ir pirmųjų eilių šimtininkais, kad atsiprašius Cezarį: jie, girdi, niekad neturėję nei baimės nei abejojimų ir visados buvę tos nuomonės, jog karo vedimo reikalai esą ne jų, bet vado dalykas. 4. Priėmęs jų atsiprašymą, Cezaris pasišaukė Diviciją, iš visų gallų ištikimiausią asmenį, kad su jo

pagalba išradus tokį kelią, kuris kad ir tolesnis į 50 mylių, bet kariuomenei eiti būtų patogesnis ir atviresnis; 5. pagaliau, kaip buvo pasakęs, ketvirtoje sargyboje išėjo kelionėn. Ėjo niekur nesustodamas; galop septintą dieną žvalgai jam pranešė, kad Ariovisto kariuomenė esanti už 24 mylių nuo mūsų.

XLII.

1. Ariovistas, patyręs Cezario atėjimą, siunčia pas jį pasiuntinius pasakyti, kad, Cezariui atėjus arčiau, iš jo (Ariovisto) pusės nėra kliūčių, idant įvyktų, kas Cezario buvo prašyta pasikalbėjimo reikalui, nes dabar jam rodos, kad tas galėsia įvykti be jokio jam (Ariovistui) pavojaus. 2. Cezaris pasiūlymo neatmetė; manė, kad Ariovistas pradeda susiprasti, nes (štai) patsai žada padaryti, ką pirmiau prašomas nenorėjo 3. ir juo daugiau turėjo vilties Cezaris, atsimindamas tas malones, kurias jis pats ir jo tauta yra padariusi Ariovistui, kad, būtent, pastarasis (Ariovistas), pažinęs Cezario reikavimus, daugiau nebesipriešins. 4. Diena sueiti paskirta penkta nuo tos dienos. Tuo tarpu pasiuntiniai iš abiejų pusių buvo siunčiami dažnai ir Ariovistas pareikalavo, kad Cezaris nesivestų pasikalbėjimo vieton nė vieno pėstininko kareivio, nes, esą, bijas, kad Cezaris jo netikėtai neapsuptų; te abudu ateinie su raiteliais palydovais; kitaip (Ariovistas) nesutiksias ateiti. 5. Cezaris nenorėjo, kad dėl kokios nors priežasties (preteksto) neišvyktų judviejų pasimatymas, bet iš kitos pusės nedrįso pavesti savo gyvybę gallų raiteliams, todėl nutarė būsia geriausiai,

paėmus visus arklius nuo gallų raitelių ir atidavus juos dešimtojo legiono kareiviams, kuriais labiausiai pasitikėjo, kad tuo būdu, reikalui atsitikus, turėti sau ištikimiausią sargybą. 6. Kuomet tas buvo padaryta, gerai pasakė (pajuokdamas) vienas iš dešimtojo legiono kareivių: Cezaris, esą, daugiau negu žadėjo padaręs; buvo žadėjęs dešimtąjį legioną laikyti prie savęs pretoriškos kohortos vietoje, o dabar pakėlęs jį net į raitelius.

XLIII.

1. Lyguma buvo didelė ir joje buvo nemažas kalnas. Ši vieta buvo lygiame atstume nuo Ariovisto ir Cezario stovyklų. Čionai, kaip buvo sutarta, ir atvyko abudu pasikalbėjiman. 2. Cezaris liepė savo legionui sustoti už 200 žingsnių nuo šito kalno taip pat ir Ariovisto raiteliai sustojo lygiame atstume. 3. Ariovistas pareikalavo, kad tas pasikalbėjimas įvyktų abiem sėdint ant arklių ir kad kiekvienas turėtų prie savęs po 10 raitelių. 4. Jiedviem arčiau suėjus, pirmasis ėmė kalbėti Cezaris; jisai pirmiausia priminė savo ir senato geradarybes (Ariovistui): kaip jis (Ariovistas) buvo senato pavadintas karaliumi ir draugu ir apdovanotas gausiomis dovanomis, kas romėnų labai retai tėra daroma ir tai tik labai nusipelnusiems žmonėms; 5. o į tai visa Ariovistas neturėjęs nei jokios progos nei teisės, tik ačiū Cezario ir senato gerumui ir duosnumui išsigijęs tąją garbę. 6. Toliau dėstė Cezaris, kaip tai seni ir teisingi yra tie pamatai, kurie jungia vienybėn romėnus su edujais; 7. kaip tai, esą, dažnai ir kaip

palankūs buvo senato daromi nutarimai edujams; kaip visada edujai buvę vadovaujanti tauta visoje Gallijoje ir tai pirmiau, negu susiartinoo su mūmis (romėnais) 8. O romėnai tokį turi paprotį, kad rūpinasi, idant jų draugai ir santarvininkai ne tik nenustotų to, ką turi, bet dar kiltų į didesnę garbę ir galybę; dabar gi kas gali leisti, kad jie prarastų tai, kas jų buvo turėta pirm sueisiant su romėnų tauta? 9. Pagaliau pakartojo (Cezaris) tuos pačius reikalavimus, kuriuos per pasiuntinius buvo pirmiau pareiškęs, būtent: kad nepultų karu nei edujų nei jų santarvininkų; kad sugrąžintų įkaitus ir, jeigu jau negalīs nė kiek germanų pasiųsti namo, tai teneleidžia, kad ateity daugiau jų nesikeltų šion pusėn Reino.

XLIV.

1. Ariovistas Cezario reikalavimams nedaug teatsakė, bet daug prikaltė save; 2. perėjęs Reiną ne iš savęs, bet gallų kviečiamas; tik su nemaža pelno viltimi palikęs tėviškę ir savuosius; sodybas Gallijoje turįs patiems gallams leidus; įkaitus taip pat — jų pačių duotus; mokesčius imąs karo teise, kurią nugalėtojai turi į nugalėtuosius. 3. Ne jis gallams, bet jam gallai, esą, karą buvo surengę; visos Gallijos vastybėsėjusios prieš jį ir prieš jį turėjusios stovyklas; bet visos tos kariuomenės vienu mūšiu buvo jo išsklaidytos ir nugalėtos. 4. Jei vėl norėtų patirti, vėl esąs pasiruošęs susigrumti; jei taika nori naudotis, tai iš jų pusės būtų neteisinga atsisakyti nuo duoklės, kurią iki šiam

laikui savo noru mokėjo. 5. Romėnų tautos draugiškumas privalėtų būti jam (garbės) papuošalas ir pagalba, o ne pragaištis, netgi kitam tikslui josios ir buvo norėjęs. Bet jeigu per romėnų priežastį ir mokesčiai ir pavaldiniai jam turi sumažėti, tai, kaip prašęs, lygiai mielu noru ir atsisakysias nuo romėnų tautos draugystės. 6. O tas, kad gabenąs germanus Gallijon, darąs tai savęs apgynimui, o ne Gallijos nukariavimui, tai liudijanti kad ir ši aplinkybė, kad tik prašomas teatėjęs ir kariavęs ne užpuolimui, bet apsigynimui. 7. O atėjęs į Galliją pirmiau romėnų tautą. Niekad iki šiam laikui romėnų kariuomenė nebuvo peržengus Gallijos provincijos ribų. 8. Ko gi tat Cezaris noris? Ko ateinas į jo žemes? Šita Galijos dalis esanti jo provincija, kaip anoji — romėnų. Kaip romėnai neleistų jam veržtis į jų ribas, taip lygiai jis laiko neteisingus romėnus, bevaržančius jo teises. 9. Nors, anot Cezario, edujai gavę nuo senato romėnų tautos brolių vardą, tačiau jisai nesąs taip kvailas ir neprityręs, kad nežinotų, jog nei romėnai buvo edujų padedami per (romėnų) karą su alobrogais, nei edujai romėnų, — būtent, tose grumtynėse, kuriose edujai su juo pačiu (Ariovistu) ir su sekvanais kariavę. 10. Todėl turis teisę įtarti Cezarį, jog po draugiškumo (su edujais) priežanga, įsivedęs kariuomenę Gallijon ne kitam tikslui, kaip tik kad jį (Ariovistą) prislėgus. 11. Jeigu Cezaris nenusileis ir neišves iš šitų vietų savo kariuomenės, tai ne draugu savo, bet priešu jį palaikysias. 12. Ir jeigu pasisektų jam Cezarį užmušti, tai daugelio romėnų tautos vadų ir galiūnų įsigytų

malonės; tai patyręs nuo gallų per jų pasiuntinius; ir taip jų visų (romėnų didikų) malonę ir drauginumą galėtų sau pirkti Cezario mirtimi. Bet, jeigu Cezaris pasitrauktų ir suteiktų jam galimybės laisvai valdyti Galliją, tai gautų gausių dovanų ir, be to visokių karus, kokius tik norėtų, jam padedant, vestų be jokio sau (Cezaris) sunkumo ir pavojaus.

XLV.

1. Atsakydamas Ariovistui, Cezaris daug kalbėjo, įrodydamas, kodėl negalįs nuo savo reikalavimų atsisakyti: nei jo paties (Cezario) nei romėnų tautos paprotys neleidžias savo geriausius santarvininkus apleisti, o ir nemanąs, kad Gallija turėtų būti labiau Ariovisto, o ne romėnų. 2. Kvintus Fabius Maximus buvo nukariavęs arvernus ir rutenus, bet jiems romėnų tauta atleido ir (juos) nei į provinciją neprijungė, nei mokesčių paskyrė. O jei pažiūrėtume į senovę, tai atrastume, kad valdžia Gallijoje teisingiausiu būdu priklauso romėnų tautai, o jei atkreiptume dėmesio į senato nutarimus, tai Gallija privalanti būti laisva, nes senatas norėjo, kad ji, ir užkariauta būdama, savais įstatymais naudotųsi.

XLVI.

1. Taip jiedviem besikalbant, pranešta buvo Cezariui, kad Ariovisto raiteliai eina artyn prie kalno, prijoja mūšiškius ir mėto į juos akmenis ir strėlas. 2. Cezaris baigia pasikalbėjimą ir priėjęs prie saviškių įsako, kad nė vienos strėlos nemestų

į priešą. 3. Nors Cezaris ir matė, kad išrinktajam legionui, susigrūmus su Ariovisto raiteliais, negresė pavojus, tačiau tos kovos nenorėjo Cezaris, nes sumuštas priešas paskui sakytų buvęs romėnų, po pasikalbėjimo priedanga, prigautas. 4. Paskiau viešai buvo kareiviams paskelbta, kaip išdidžiai elgęsis Ariovistas per tą pasikalbėjimą, visai nepripažindamas jokių teisių romėnams į Galliją, kaip jo raiteliai užpuolę mūsiškius, ir taip nutraukė pasikalbėjimą; tai visa tik uždegė kareivius dar didesniu, negu pirmiau, noru kariauti.

XLVII.

1. Po dviejų dienų atėjo Ariovisto pasiuntiniai pas Cezarį, pareikšdami, (kad) Ariovistas noris dar pasikalbėti su Cezariu apie dalykus, kuriuos buvo pradėję, bet nepabaigę, tad prašas, te vėl paskiria (Cezaris dieną pasimatyti arba, jei nenori patsai, teprisiuntie savo pasiuntinį. 2. Cezaris nematė reikalo daugiau su juo tartis, ypač atsimindamas paskutinį germanų pasielgimą, kad konferencijos metų negalėjo susilaikyti nešaudę į mūsiškius. 3. Siųsti gi pas jį pasiuntinį iš savųjų tarpo Cezaris nenorėjo, nes, jo nuomone, buvo tai išstatyti jį (pasiuntinį) gyvybės pavojui ir paduoti jį kaipo auką į rankas laukiniams žmonėms. 4. Sumanė tad, būsią geriausiai pasiuntus Gajų Valerijų Procilą, Valerijaus Kaburo sūnų, labai drąsų ir mandagų jaunikaitį, kurio tėvas Gajaus Valerijaus Flakko buvo Romos piliečiu pripažintas; šis jaunikaitis buvo ir Cezariui ištikimas ir mokėjo gallų kalbą, kurią Ariovistas del

ilgos praktikos gerai vartojo, o ir patiems germanams prieš jį (jaunikaitį) sunku būtų ką nors išrasti (kad jį kankintų); su juo buvo paskirtas (ir siunčiamas) Morkus Metius, kurs buvo išsigijęs Ariovisto palankumą. 5. Jiedviem buvo įsakyta, sužinojus Ariovisto pasiūlymus, pranešti Cezariui. 6. Ariovistas, išvydęs juos pas save stovykloje, čia pat prie savo kareivių sušuko: Ko jie pas jį atėję? ar šnipinėti? Jiemdviem neleido nė žodžio ištarti ir (tuoj) saitais liepė apkalti.

XLVIII.

1. Tą pačią dieną Ariovistas išėjo iš stovyklų ir sustojo paliai kalną už 6 mylių nuo Cezario kariuomenės. 2. Ateinančią dieną praėjo su savo kariuomene pro Cezario stovyklas ir dviejų mylių atstume vėl sustojo tuo, būtent, tikslu, kad atkirštų Cezarį nuo privežamojo maisto iš edujų ir sekvanų žemės. 3. Cezaris gi nuo šios dienos per ištisas penkias dienas kasdien išvesdavo savo kariuomenę iš stovyklų ir laikė ją karo tvarka, kad Ariovistas, jei tik panorėtų, visados turėtų progos stoti kovon. 4. Bet Ariovistas per visas tas dienas laikė savo kariuomenę stovyklose, o tik raitelių kovon testavo. Šiame kovos būde germanai buvo labiausiai išsilavinę. 5. (Germanų) raitelių skaičius buvo 6.000 ir tiek pėstininkų — geriausių bėgikų ir narsiausių kareivių, iš jų po vieną galėjo sau pasiimti kiekveinas raitelis kaipo apgynėją; jie gi (bėgikai) drauge su raiteliais stodavo mūšin; ir prie jų (kaipo savo apgynėjų kovos metu) kreipėsi raiteliai;

6. ištikus kokiam pavojui, jie pavaduodavo raitelius; o jei sužeistas raitelis nukrisdavo nuo arklio, jie apstodavo jį (aplinkui sustoję gynė jį); 7. arba, jeigu reikėdavo ilgiau vyti (priešą) arba skubiai bėgant trauktis atgal, tai jie taip buvo bėgti išsimiklinę, kad įkibę į arklių karčius galėjo savo greitumu prilgti arkliams.

XLIX.

1. Cezaris, matydamas, kad Ariovistas vis laikosi savo stovykloje, o nenorėdamas daugiau būti jo kliudomas provianto gavime, praėjo pro tą vietą, kur buvo germanai, ir už 600 žingsnių nuo jų išsirinko patogią vietą stovykloms;ėjo šion vieton paskirstęs kariuomenę į tris eiles. 2. Pirmajai ir antrajai eilei liepė laikytis ginklų, trečiajai — imtis darbo stovykloms apsaugoti (sustiprinti). 3. Ši vieta, kap aukščiau pasakyta, buvo apie 600 žingsnių atstumo nuo priešo. Čionai pasiuntė Ariovistas apie 16 000 (lengvos) kariuomenės draug su visais raiteliais, kad mūsiškius gąsdintų ir kliudytų darytis apkasus. 4. Tačiau Cezaris, kaip buvo nutaręs, taip ir darė; būtent, dviem eilėm įsakė atremti priešą, o trečiajai baigti pradėtąjį darbą. 5. Kuomet stovyklos buvo jau sustiprintos (pylimu apsaugotos), dviem legionam su pagalbinės kariuomenės dalimi liepė pasilikti ten pat; o likusius keturis nuvedė į didžiąsias stovyklas.

L.

1. Sekančią dieną Cezaris, sulig savo planu, išvedė kariuomenę iš abiejų stovyklų, o kiek paėjęs

nuo didžiųjų stovyklų, išsirikiavo karo tvarka ir taip davė priešui progos susigrumti. 2. Bet priešui ir šį kartą nepasirodžius, apie pietus vėl nusivedė kariuomenę atgal į stovyklas. Tik dabar pagaliau Ariovistas pasiuntė savo kariuomenės dalį, kuri pultų mūsų mažąsias stovyklas. Labai smarkiai abiejų pusių muštasi iki pat vakarui. 3. Tik saulei leidžiantis, Ariovistas nusivedė kariuomenę į stovyklas; per tą mūšį, kaip iš Ariovisto, taip ir iš mūsų kariuomenės daug buvo sužeistųjų. 4. Cezaris, klausinėdamas belaisvių, kodėl Ariovistas vengęs galutinio mūšio, vis gaudavo atsakymą, kad to priežastis esąs germanų paprotys, kuriuo šeimų moterys su pagalba burtų ir pranašavimų pasako, kada mūšį galima laimėti, o kada ne; 5. josios pasakiusios: dievų esanti tokia valia, kad germanai nelaimėsia, jei pirm naująjį (mėnulį) stosią kovon.

LI.

1. Ateinančią dieną Cezaris abiem stovyklom pastatė po garnizoną (susidedanti iš tiek žmonių), kiek, jo nuomone, buvo pakankama; visas gi pagalbines kariuomenės dalis sustatė prieš akyvaizdoje prieš mažąsias stovyklas, kad tuo būdu paslėptų legionų (kariuomenės) negausumą, kuri skaičiumi buvo mažesnė už priešą. Patsai gi, išsirikiavęs kariuomenę į tris eiles, nuėjo iki pat prieš stovyklų. 2. Dabar tai germanai buvo priversti išvesti savo pajėgas iš stovyklų; jie sustatė savo kariuomenę giminėmis, viena nuo kitos lygiu protarpiu, taip stovėjo: harudai, markomanai, tribokai, vangonai,

nemiečiai, seduziečiai, svebai; be to, visas savo kariuomenės eiles apstatė vežimais, kad niekas negalėtų pabėgti. 3. Dargi susodino ant vežimų moteris, kurios einančius (vyrus) mūšin su ištiestomis rankomis maldavo, kad neleistų joms patekti romėnų vergijon.

LII.

1. Cezaris kiekvienam legionui pastatė po legatą ir kvestorą, kad kiekvienas galėtų turėti juos savo narsumo liudininkais; 2. patsai gi puolė priešą dešiniuoju sparnu, nes matė, kad toji priešo dalis (kairys sparnas) buvo silpnesnė už kitas. 3. Kuomet ženklas (trimitu) buvo duotas, mūsiškiai taip smarkiai puolė priešą ir jis (iš savo pusės) taip ūmai ir greitai ant mūsiškių šoko, kad nebuvo kada (nebuvo laiko) pradėti šaudyti, todėl, ragutines atmetus šalin, kapotasi vienas antrą kardais. 4. Bet germanai, savo papročiu, veikiai susijungė į falangas ir atlaikė mūsiškių smūgius (užsidengę skydais). 5. Mūsiškių tarpe tačiau nemaža atsirado tokių (narsuolių), kurie įsisprausdavo į falangas ir, rankomis atlupę skydus, kapojo priešą (kirsdami iš viršaus). 6. Kuomet kairiajame sparne priešo eilės buvo atremtos ir išsklaidytos, dešiniajame priešas dėl savo daugybės mūsiškius stipriai spaudė. 7. Tai pastebėjo jaunikaitis Publius Krassus, kurs buvo raitelių vadas ir tuo tarpu buvo mažiau užimtas, negu dalyvavusieji mūšyje (nes tuomet jo raiteliai dar nebuvo įstoję mūšin), ir spaudžiamiesiems mūsiškiams pasiuntė pagalbon trečiąją (atsargos) eilę.

LIII.

1. Tuo būdu mūšis atsigavo ir visa priešo kariuomenė leidosi bėgti ir nenustojo bėgus, kol nepasiekė upės Reino, kuri nuo mūšio vietos buvo už 50 (tikriausiai už 15) mylių tolumo. Čionai tik nedaugelis išsigelbėjo; vieni mėgino upę perplaukti, pasitikėję savo kūno jėgomis, kiti gelbėjosi radę ten valtis. 3. Jų tarpe buvo (pats) Ariovistas, kurs užtikęs prie kranto pririštą laivelį, paspruko su juo; visus likusius mūsų raiteliai besivydami išžudė. 4. Dvi buvo Ariovisto pati: viena iš svebų giminės, su kuria buvo atėjęs iš tėvynės, antroji — norietė, Vokcijono karaliaus sesuo, su kuria buvo susituokęs Gallijoje, kur ją brolis buvo atsiuntęs; abidvi pražuvo tame bėgime. Iš dviejų dukterų, viena buvo užmušta, kita paimta nelaisvėn. 5. Gajus Valerijus Procilas, kuris trimis retežiais (saitais) apkaustytas buvo sargų tame bėgime velkamas, netikėtai susidūrė su pačiu Cezariu, sekančiu su raiteliais paskui bėgantį priešą. 6. Šis atsitikimas suteikė Cezariui nemažiau malonumo už pačią pergalę, kad, būtent, teko jam regėti garbingiausią visoje Gallijoje vyrą, savo artimąjį ir draugą — svečią, atimtą iš priešo rankų ir jam sugrąžintą, ir todėl dėl įvykusios su Procilu nelaimės likimas negalėjo sumažinti dabartinio (pergalėjus priešą) Cezario džiaugsmo ir triumfo. 7. Procilas pasakojo, kad tris kartus, jam pačiam regint, buvo mesti apie jį burtai patirti, ar tuoj jis, esą, turis būti nužudytas ant laužo, ar kitu laiku, bet kiekvieną kartą burtai išėję jo naudai,

ir taip jis sveikas išlikęs. 8. Taip pat buvo atrastas Morkus Metius ir pas Cezarį atvestas.

LIV.

Kai anapus Reino sužinota apie tą mūšį, tai svebai, kurie jau buvo atėję prie Reino krantų, ėmė grįžti namo; bet ubijai, gyvenantieji paliai Reina, patyrę svebų išgastį, ėmė juos vytis ir jų daugybę išžudė. 2. Cezaris, vieną vasarą du didžiausiu karu atlikęs, nuvedė kariuomenę į žiemos stovyklas sekvanų žemėje truputį ankščiau, negu to reikalavo laikas. 3. Šiai (žieminei) kariuomenei vadu paskyrė Labieną; patsai gi nuvyko į Cizalpinę Galliją savo (kaipo provincijos valdovo ir teisėjo) pareigų eiti.

„Vyties“ B-vo Knygyno

Kaunas, Rotušės Aikštė 16 Nr. Telef. 20-25

išleisti vadovėliai:

1. P. Ovidijaus Nazono. *Vertimai*. . . 3,50
2. P. Vergilijaus Marono. *Pirmoji Eneidos giesmė. Tekstas su komentariais*. . . 3,—
3. Vl. Kuliešio. *Lotyniškai-lietuviškas žodynas. Platesnis, apie 25.000 žodžių. (Baižiama spausdinti)*.
4. A. Kiseliovo. *Aritmetikos teorijos kursas*. 5,—
5. Kun. Prof. T. Brazio. *Muzikos teorija*. 3,80
6. Kun. Prof. T. Brazio. *Choralo mokykla*. 12,—
7. J. Stoukaus. *Begalinių mažybių analizio pagrindai*. 5,—
8. J. Ilgūno. *Buhalterijos vadovėlis I d.* . . . 5,—
9. J. Ilgūno. *Buhalterijos vadovėlis II d.* . . 10,—
10. J. Ilgūno. *Komercijos aritmetikos vadovėlis. II-sis pataisytas leidimas*. 10,—
11. J. Ilgūno. *Komercijos korespondencijos vadovėlis*. 5,—
12. S. Vaznelio. *Rašybos mokslo darbeliai. III ir IV pradžios mokyklos skyriams ir I ir II vidur. mokyklų klasėms*. 1,—